

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М.В. Афанасьєв
М.В. Афанасьєв

ОСНОВИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **07 «Управління та адміністрування»**

Спеціальність **075 «Маркетинг»**

Освітній рівень **перший (бакалаврський)**

Освітня програма **«Маркетинг»**

Вид дисципліни **базова**

Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри економіки і маркетингу

Орлов П.А.

Орлов П.А.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

Затверджено
на засіданні кафедри економіки і маркетингу
Протокол № 1 від 20.08.2019

Розробник
Притиченко Т.І., к.е.н., доц. кафедри економіки і маркетингу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: Успішна підготовка фахівців з маркетингу багато в чому залежить від того, наскільки глибоко і всебічно студенти засвоюють діючі законодавчі акти і нормативні документи з усіх напрямків та питань підприємницької діяльності. Значна кількість випускників-маркетологів відкриває власну справу, веде власний бізнес, що потребує глибоких знань як зі створення суб'єкта підприємництва та і з законодавчого регулювання підприємницької діяльності.

Робоча програма вивчення навчальної дисципліни "Основи підприємництва" складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 075 "Маркетинг".

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні, організаційні та економічні основи підприємницької діяльності та практична діяльність суб'єктів підприємництва.

Метою викладання навчальної дисципліни "Основи підприємництва" є формування системи знань про закономірності та особливості розвитку підприємницької діяльності в Україні, про процес започаткування та ведення власної справи.

Основними завданнями вивчення дисципліни "Основи підприємництва" є оволодіння теоретичними знаннями щодо законодавчого регулювання створення та організації діяльності підприємства; вибору організаційно-правової форми підприємства, ведення власної справи, розробки бізнес-плану та розрахунку показників ефективності діяльності суб'єкта підприємництва.

Важливість питань, що розглядаються в даній навчальній дисципліні, полягає в тому, що майбутньому маркетологу для прийняття оптимальних рішень необхідно знати економічну сутність підприємництва, види підприємницької діяльності та моделі підприємництва; принципи підприємницької діяльності; складові підприємницького середовища; умови здійснення підприємницької діяльності; особливості організації роботи в підприємницькому середовищі; основні організаційно-правові форми підприємництва, їх переваги та недоліки; порядок розробки бізнес-плану та проведення економічних розрахунків в межах бізнес-планування; правила ділового етикету підприємця; механізм державного регулювання підприємницької діяльності; основні види договорів, що укладаються в підприємницькій діяльності; показники ефективності підприємницької діяльності.

Курс	2	
Семестр	3	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	30
	семінарські, практичні	30
Самостійна робота		60
Форма підсумкового контролю		залік

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Соціальна та економічна історія України	Економіка підприємства
Мікроекономіка	Маркетинг
Політична економія	Бухгалтерський облік
Макроекономіка	Фінанси

2. Компетентність та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здійснювати оптимальний вибір організаційно-правової форми підприємства	Визначати оптимальну організаційно-правову форму підприємництва
	Проводити моніторинг внутрішнього та зовнішнього підприємницького середовища
	Прогнозувати підприємницьку діяльність з урахуванням впливу чинників зовнішнього середовища
	Створювати суб'єкт підприємництва
	Володіти механізмом створення власної справи
	Володіти правилами ділового етикету підприємця
	Володіти інструментарієм державного регулювання підприємницької діяльності
Планувати, аналізувати та обґрунтовувати напрямки розвитку підприємницької діяльності	Складати бізнес-план для здійснення підприємницької діяльності
	Визначати економічні показники ефективності підприємницької діяльності
	Аналізувати беззбитковість діяльності підприємства
	Здійснювати оцінку підприємницького ризику
	Розраховувати потребу у виробничих ресурсах
	Аналізувати діяльність підприємницьких структур визначати та напрямки її розвитку
	Володіти інструментарієм державного регулювання підприємницької діяльності

3. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні основи підприємництва

Тема 1. Теоретичні основи підприємницької діяльності

Поняття і сутність підприємництва. Функції підприємництва. Принципи підприємництва. Мета та завдання підприємництва. Моделі підприємництва: класична, інноваційна і венчурна. Поняття та відмінні риси виробничого, комерційного і фінансового підприємництва. Суб'єкти підприємницької діяльності.

Тема 2. Внутрішнє та зовнішнє підприємницьке середовище

Сутність підприємницького середовища. Складові зовнішнього середовища: економічна, політична, соціокультурна, природна, демографічна, науково-технічна та ін. Елементи інфраструктури підприємництва як складові зовнішнього підприємницького середовища. Складові внутрішнього середовища: майнові ресурси, персонал, науково-технічний потенціал, соціальний розвиток колективу та інш. Методичні підходи щодо аналізу підприємницького середовища: SWOT-аналіз, PEST-аналіз, їх переваги та недоліки.

Тема 3. Етика та діловий етикет в підприємницькій діяльності

Сутність ділової етики підприємця. Етапи ділового спілкування. Ділові відносини – важлива частина культури підприємця. Особливості національних стилів спілкування. Особливості службового етикету. Основні риси бізнесмена. Соціальна відповідальність підприємця.

Тема 4. Умови здійснення підприємницької діяльності

Обмеження в здійсненні підприємницької діяльності. Етапи створення суб'єктів підприємництва. Державна реєстрація суб'єктів підприємництва. Реорганізація, банкрутство та ліквідація підприємств. Ліцензування окремих видів підприємницької діяльності: порядок, види діяльності, терміни, умови відказу від видачі ліцензії. Засновницькі документи суб'єктів підприємництва.

Тема 5. Організаційно-правові форми підприємництва

Підприємство як організаційна структура бізнесу. Ознаки класифікації підприємств. Класифікація підприємств у залежності від форм власності. Поняття підприємства з іноземними інвестиціями. Об'єднання підприємств: види, порядок створення, функціонування та припинення діяльності. Поняття промислово-фінансової групи; порядок її організації та функціонування; переваги та недоліки. Холдингові компанії: порядок створення і функціонування, переваги та недоліки. Поняття і види господарчих товариств, їх загальні риси. Акціонерні товариства : їх види, особливі риси, переваги та недоліки. Товариство з обмеженою відповідальністю як одна з найпоширеніших форм підприємницької діяльності. Особливі риси товариства з додатковою відповідальністю. Характеристика повного і командитного товариств. Організаційні форми підприємництва за кордоном. Поняття та сутність франчайзинга, його переваги та недоліки. Поняття офшорного центру, офшорного підприємства.

Тема 6. Організація малого підприємництва

Економічна сутність малого підприємництва. Критерії віднесення підприємств до суб'єктів малого бізнесу. Місце і роль малого підприємництва в економіці. Функції малого підприємництва. Переваги малого підприємництва. Державна підтримка розвитку малого бізнесу в Україні.

Змістовий модуль 2. Економічні аспекти підприємницької діяльності

Тема 7. Економічні основи підприємництва

Основні та оборотні фонди підприємства, показники ефективності їх використання. Доходи, витрати та прибуток підприємства. Показники ефективності діяльності підприємства.

Тема 8. Бізнес-планування в підприємницькій діяльності

Необхідність планування підприємницької діяльності. Бізнес-план як

інструмент виробничої діяльності: його сутність, характеристика розділів, методика розробки. Зміст найважливіших розділів бізнес-плану. Визначення потреб у виробничих ресурсах (основних виробничих фондах, оборотних коштах, кадрах підприємства). Аналіз беззбитковості діяльності підприємства. Планування валового прибутку, прибутку від операційної та звичайної діяльності підприємства, чистого прибутку. Оцінка ефективності інвестицій.

Тема 9. Комерційна діяльність підприємницьких структур

Сутність, зміст та цілі комерційної діяльності. Маркетинг як складова частина комерційної діяльності. Сутність і зміст маркетингової діяльності. Основні принципи маркетингу. Вивчення можливостей підприємства. Вивчення споживачів. Види маркетингу та умови їх застосування.

Тема 10. Кадри та оплата праці в підприємницькій діяльності

Склад і структура кадрів на підприємстві. Система підготовки кадрів та підвищення кваліфікації. Формування трудового колективу. Поняття трудового договору (контракту) і договору підряду. Мотивація в бізнесі. Види стимулів до праці. Організація оплати праці в бізнесі. Принципи оплати праці. Форми і системи оплати праці працівників підприємства. Сутність безтарифної системи оплати праці.

Тема 11. Договірні відносини в підприємницькій діяльності

Поняття підприємницького договору. Функції договору в підприємницькій діяльності. Класифікація підприємницьких договорів за сферою діяльності. Зміст підприємницького договору.

Тема 12. Ризики в підприємницькій діяльності

Поняття економічного ризику. Причини економічних ризиків. Сутність та основні види ризиків. Управління економічними ризиками. Механізм зменшення основних економічних ризиків.

Тема 13. Державне регулювання підприємницької діяльності

Необхідність державного регулювання підприємницької діяльності. Сутність державного регулювання підприємницької діяльності. Механізм регулювання бізнесу. Методи державного регулювання бізнесу. Антимонопольна діяльність держави. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Економічна безпека підприємництва. Правова база підприємництва в Україні.

2. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять, експрес-опитування, письмових контрольних робіт, написання есе та розробки презентації;

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання самостійних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та фактичного матеріалу з навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі диференційованого заліку, оцінка за яким визначається як сума накопичених за семестр балів.

Студента слід вважати атестованим, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 60.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується як сума балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Практичні заняття	Експрес-опитування	Поточні КР	Колоквиуми	Ессе	Презентація	Усього
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змістовий модуль 1. Теоретичні та організаційні основи підприємства	Тема 1. Теоретичні основи підприємницької діяльності	2 тиждень	2						2
	Тема 2. Внутрішнє та зовнішнє підприємницьке середовище	3 тиждень	2						2
	Тема 3. Етика та діловий етикет в підприємницькій діяльності	4 тиждень	2	5					7
	Тема 4. Умови здійснення підприємницької діяльності	5 тиждень	2						2
	Тема 5. Організаційно-правові форми підприємництва	6,7 тижні	4		8				10
	Тема 6. Організація малого підприємництва	8 тиждень	2			16			18
	Тема 7. Економічні основи підприємництва	9 тиждень	2						2
Змістовий модуль 2. Економічні аспекти підприємницької діяльності	Тема 8. Бізнес-планування в підприємницькій діяльності	10-11 тижні	4						4
	Тема 9. Комерційна діяльність підприємницьких структур	12 тиждень	2	5					7
	Тема 10. Кадри та оплата праці в підприємницькій діяльності	13 тиждень	2						2
	Тема 11. Договірні відносини в підприємницькій діяльності	14 тиждень	2		8				10
	Тема 12. Ризики в підприємницькій діяльності	15 тиждень	2					6	8

	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	Тема 13. Державне регулювання підприємницької діяльності	16 тиждень	2			16	6		24
	Усього		30	10	16	32	6	6	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. .Гой І.В. Підприємництво: Навч. посібник /І.В. Гой, ТП. Смелянська – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.
2. Добрава Н.В. Основи бізнесу: навчальний посібник / Добрава Н.В., Осипова М.М. – Одеса: Бондаренко М. О., 2018. – 305 с.
3. Педько А. Основи підприємництва і бізнес-культури : навчальний посібник / А. Педько - К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 168 с.
4. Притиченко Т.І. Теорія та практика бізнес-планування: маркетинговий аспект / Т.І. Притиченко // Сучасний маркетинг: аналіз та перспективи розвитку / П.А. Орлов, Н.М. Лисиця, Г.О. Холодний та ін. - Вид. ХНЕУ ім. С Кузнеця, 2015. – С. 20-45.
5. Петрович Й.М. Створення і функціонування суб'єктів підприємництва : навч. посіб. / Й.М. Петрович. – К. : Ліра-К,2015. –256 с.

Додаткова

6. Конституція України від 28.06.1996. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
7. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144..
8. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI// Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
9. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку: нормативна база. Нова редакція. – Х.: Курсор, 2003. – 214 с.

10. Варналій З.С. Основи підприємництва: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2006. — 329 с.
11. Остапчук А. Д., Збарська А. В. Організація підприємницької діяльності у фірмі : навч. посібник [за ред. професора В. К. Збарського. —К.: КиМУ, 2015. —273 с.
12. Економічна безпека бізнесу: навчальний посібник/ Г. О. Швиданенко, В.М. Кузьомко, Н.І. Норіцина Н.І. - К. : КНЕУ, 2011. — 511с.
13. Притиченко Т.І. Маркетингове обґрунтування бізнес-плану підприємства / Т.І. Притиченко, Т.П. Прохорова // Вісник національного технічного університету «ХПІ». Збірник наукових праць. – 2014. – № 34. – С.31- 40.

Інформаційні ресурси в інтернеті

14. Кодекс законів про працю України 2017.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://urist-ua.net/кодекси/кодекс_законів_про_працю_україни
15. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» редакції від 01.07.2019 – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
16. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» редакції від 11.01.2019 – Режим доступу:https://taxlink.ua/ua/normative_acts/zakon-ukraini-pro-derzhavny-rejestraciju-juridichnih-osib/
17. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» редакції від 01.07.2019 – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
18. Закон України «Про господарські товариства» редакції від 18.02.2018 – Режим доступу : https://urist-ua.net/закони/про_господарські_товариства/
19. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» редакції від 04.10.2018 № 959-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
20. <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5458> (сайт ПНС ХНЕУ ім. С. Кузнеця)
21. Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. –Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
22. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. –Режим доступу: [http:// www ://www.minfin.gov.ua](http://www.minfin.gov.ua).
23. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: [http:// www ://www.bank.gov.ua](http://www.bank.gov.ua).
24. Професійна правова система МЕГА НАУ. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua/> .
25. Сайт Інформаційного агентства ЛІГА Бізнес Інформ. – Режим доступу: [http:// www ://www.liga.net](http://www.liga.net).